

PLANINAR

Vjesnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

»Planinar« izlazi svaka dva mjeseca pod dva broja na 16 stranica, izdaje ga »Hrv. plan. društvo. — Godišnja preplatnina a ujedno članarina jest 6 K; pojedini broj stoji 1 K. — Novci se šiljaju društvenom blagajniku g. Ivanu Exneru, uraru i draguljaru, Petrinjska ulica br. 7. naprotiv Sudničke ul. na Zrinjskom trgu. — Upravu i uredništvo vodi privremeno prof. Vjekoslav Novotni, gornjogradska gimnazija.

Broj 1. i 2.

Za siječanj i veljaču 1905.

God. VIII.

U Engadin.

(Piše Dr. Aug. Langhoffer.)

(Svršetak).

Na te vrške popesmo se iz Samadena 12. kolovoza u jutro. Podjosmo do Innskog mosta, kod putokaza skrenusmo lijevo kroz livade do podnožja brijega, te stigosmo za $2\frac{1}{4}$ sata serpentinama do restauracije na vrh. Muottas Murail ima visinu od 2520 m. Već blizu restauracije, a po gotovo sa vrha uživaš prekrasan pogled na niz snježnih vrhova i ledenjaka kao i na jezera i gusta mjesta: Bevers, Samaden, Celerina, Pontresina, St. Moritz sve do Maloje, a na jezera: Statz (Statzer See), St. Moritz, Camper, Silvaplana, Sils. Sve to zaokružuje more vršaka počam od P. d' Aela (3340 m.) nad Bergünom, onda šiljati P. Ot 3249 m., dalje Julier 3385 m., P. Albana 3100 m., P. Polaschin 3017 m., te prema Malojo široki P. della Margna 3156 m. uz hrpu impozanatnih ledenjaka sve do P. Palü-a.

Željno srkasmo gorski jutarnji zrak nasladjujući se prirodnim krasotama; ali turistička želja, zahvatiti što više, potjera nas i na susjedni 2733 m. visoki Schafberg. Spustismo se do koliba pastira na raskrižje, od kojeg vodi staza u Pontresinu, te se počesmo penjati serpentinama na Schafberg po hladnom vjetru susjednih ledenjaka, imenito sa P. Vadreta 3171 m.; zaustavljasmo se tu i tamo kod krasnih alpinskih biljaka, što nam ih je tu kao i putem na Muottas Murail darežljiva božica Flora pružala, za nas dosta novih i nepoznatih. Nakon $1\frac{1}{2}$ sata stigosmo do kućice »Oberes Schafberg-Restaurant« (za razliku od donjeg). Pogled je tu naravno još opsežniji; vide se tu osim spomenutog niza jezera razni vršci: Julier, P. Albana, P. Polaschin, Lagrev 3170 m., P. Douana 3133 m., pred nama bliski P. Rosatsch 2995 m., a onda gusti niz vršaka: P. Corvatsch 3458 m., P. Chapütschin 3393 m., P. Glüchaint 3598 m., La Sella 3587 m., P. Tschierva 3570 m., P. Rosseg 3943 m., (čuo sam izgovorati Rosedž) P. Morteratsch 3754 m., što smo ga uz Rosatsch i Berninu te P. della Margna svaki dan gledali iz Sama.

dena; iza toga se vidi P. Bernina, najviši vrh gorja, 4052 m., onda Crast' Agüzza 3872 m., P. Zuppo 3999 m., Bella vista 3921 m. te na kome trobridni posve bijeli P. Palü 3912 m., a do njega P. Cambrena 3607 m. Blizu nas ugledaš Zuckerhut i jedan od triju vršaka »sestara« La Sours 2982 m., odkud, vele, da pogled siže sve do Ortler-a. U kućici nadješ i okrepe, rado platiš za $\frac{1}{2}$ lit. vina $1\frac{1}{2}$ franka, a za bocu vode Selters 1 fr., kupiš si za uspomenu i zgodne razglednice sa štampiljom, koja ti visine i datum kazuje sa onim vidikom, što ti se tu otvara, dok sjedeć pred kućicom za stolom radosno srčes gorski zrak te se diviš velebnim krasotama alpinskog predjela. Na kućici ima spomenploča ovaj napis:

Hier starb den 29. Sept. 1899.
ein Opfer seines Berufes
GIOVANNI SEGANTINI
der grosse Maler der Alpenwelt.

Serpentinama se sputisimo preko »Unteres Schafberg-Restaurant-a« u vi sini od 2230 m. u Pontresinu na objed.

Lijepi dan te blizina ledenjaka nije nam dala mirovati. Podjosmo s toga poslije podne na ledenjak Morteratsch, i to cestom, što vodi na Berninu. Naskoro opazismo, kako se sa lijeve strane ruši sa strme pećine visoki vodo pad potoka Languard, prijedjemo preko mosta na stazu pokraj šumice, kojom udarismo sve do gostione. Obilno svijeta sabralo se na taj krasni dan, da se krije, odmara, uživa. Dobar dio puta teče zavojito stazom barjacima označenom pod veliki blatni ledenjak, koji daje vodu mutnom ledenjačkom potoku. Sa ulaznicom od 50 cts. zadjemo postrance ledenjaka preko nekoliko u led uklesanih stuba u dubok, smrzao, mjestimice zrnat ledenjački snijeg. Učinimo kakvih 50 malih koračaja (krupnih ne možeš učiniti radi skliskosti) u ledenu šilju, rasvjetljenu svjetiljkama, da se vidi i efekt rasvjete. Kad smo izašli, spopane mog druga živa želja, da zadje poput drugih na ledenjak; ja podjem za njim sa svojim manjim koracima, da ne budem kukavica. Krupnim čavlima podbijene naše cipele i štap sa željeznim šiljkom dobro nam poslužiše; plahi prvi koraci postajahu sve sigurniji, samo što sam ja radi kratkih nogu morao po koju pukotinu obilaziti. Čudno je to čuvstvo, kad koracaš po silnom snijegu, što se na suncu blista i kopni; tu i tamo vidiš sad uže, sad širje pukotine sa sabranom vodom, koja se sad tiše, sad bučnije žuri svojim putem u dolinu čas kraj tebe čas pod tobom. Pred tobom daleko i široko sve bijeli plašt, koji se gubi u vrhove visokih šiljaka; na rubu strpalо se kamenje, što su ga ledenjaci sa sobom dovukli, te prave t. zv. morene. Poslije duljeg hodanja prodjosmo ledenjak poprijeko, ja nešto teže. Spuštajući se ponesoh i uz izdašnu pomoć druga oštih ogrebina, uspesmo se napokon na put, koji vodi do Boval kolibe (Bovalhütte) i do gostione, a odavle preko Pontresine u našu centralu Samaden. K ovom ledenjaku idu svaki dan omnibusi iz Pontresine, kao iz Samadena, a čovjek nadje na sve strane i kočija za udobnost onih, kojima se ne će pješice ići. Pontresina ima krasnih šetališta na sve strane, i to ne samo

prema spomenutom Schafberg u, nego i s one strane mosta. Kad si na mostu, iznenade te strme pećine, što su tu suzile mlječni potok Berninu, koji brza k Inn-u; a prodješ li most, za čas te iznenadi krasna »Schluchtpromenade« Tuj se pokazuje velika strmina; 133 stube vode dolje do vode do t. z. Schluchthöhle, gdje se voda ruši u zapjenjeni potek uz jaki šum. Priroda često malenim srestvima postigne dugim nizom godina velike uspjehe, što pobudjuje čovjeka, da usuprot zapreka od naravi i ljudi sačuva svoje oduševljenje za odabrano si polje te da nastoji slabim silama, ali ustrajnim radom, savjesno ispuniti svoju dužnost domu i rodu na korist. Po pećinama vidiš hrpica biranog alpinskog bilja, da te nadare za tvoj trud. Zadovoljni sa užitkom i sadržajem malog herbara podjosmo u obližnji »Chalet Sanssouci«, da i tijelu našem pružimo nužnu okrepnu. Poslije objeda odemo hladovitom, širokom stazom do ledenjaka Rosegg, gdje nas ugodno iznenadi, ali i zaustavi, još po koja ljepušasta gorska biljčića. Iza $1\frac{1}{2}$ sata dodjemo na čistinu; kraj nas bučna rijeka, a pred nama veličanstveni pogled na ledenjake. Prijedjemo preko do hotela, gdje nadjemo mnogo svijeta, što kočijom, što pješice, da poput nas uživaju prirodne ove krasote. Prema nama se uzdignuo s one strane P. Misaun (3251 m.) sa ledenjacima i potocima, koji brzaju prema rijeci. Mi idjemo pješice još dalje, ostavismo lijevu stazu, koja vodi do »Tschierwa Clubhütte«, pak udarismo stazom desno gore (prema Alp. Ota), da odanle okom zahvatimo na bliže bolji vidik. Pred nama osovio se silni Rosegg, do njega na lijevo visoki Bernina i Tschierwa, a medju njima široka pruga Tschierwa-ledenjaka, dok se desno bijeli dvoglava Sella, do nje oštrobriđni Glüschaint i susjedni vršci Mongia, Chaputschina, koji se svi niže ujedine u umrljani široki Rosegg ledenjak, kad obidju zeleni brijege Agugliouls. Tu se sprijeda stere i morena te slab potok sa više tankih tragova, koje spojene već kod gostione čine bučnu rijeku Rosseg. Kod gostione je namješten dalekozor, kroz koji smo gledali divokoze, kako pasu na obronku P. Misauna. Zadovoljni sa botaničkim i turističkim rezultatom vratimo se u Pontresinu, otkud smo u večernjem sumraku razgledali netom prevaljeni svoj put.

Pontresina puna je stranaca. Jedni se vozikahu, drugi, osobito krasni spol, našušureni u večer šetahu kod električne rasvjete, da udovolje svojoj taštini. Meni to smetaše, jer nemajući smisla za namazane, našušurene lutke, kojima na licu čitaš konvencionalnu neiskrenost i sebičnost, želio bih po gotovo ovdje uz gorske ljepote prirode vidjeti čedna lica mile jednostavnosti, kojima uz živo zanimanje za sve lijepo i dobro na oči plamsa trajni tihi žar iskrene čuvstvenosti.

Pod konac hoću još koju spomenuti o prilikama puta po Engadinu. Od Chur-a do Thusisa ima 28 km., do Tiefenkastela 41 km., do Bergüna 66, do Samadena 84, a do St. Moritz-a 91 km. Kamen na cesti u Malozi ima napis, da je do St. Moritz-a 23.4, a do Chiavenne 31.6 km. Od Samadena do Pontresine je 6 km, a toliko je po prilici i od Pontresine do St. Moritz-a.

Kakovih 10 vlakova na dan u St. Moritz, a 8 natrag (od Chur-a do St. Moritz-a II razr. 15 fran. 50, III razr. 7 fran. 75) olakočuje živi promet, a inače

se upotrebljava pošta i razna kola. Ceste, putevi i staze imadu svagdje putokaze na vidike, do klupâ za odmor; pouzdani vodiči mame strance i na dalje izlete pješice, gdje češto susrićeš cijele karavane, više puta i same ženske sa torbama i trističkim štapovima, šešire nakićene gorskim cvijećem, sukne visoko prikopčane, jer tu su one povlakte, one metle gradskih ulica, što ih prema gospodujućoj modi vidjamo usuprot zdravu razumu i higijenskim zahtjevima, posve nezgodne. Za vrijeme sezone znadu svratišta biti prepuna; stoga je dobro pismeno se prije prijaviti, ili bar u jutro prisjeti, da čovjek ima vremena naći si zgodno noćiste. Kad smo nas dvojica prispljeli u Samaden, propitkivamo za sobe u više svratišta, dok smo srećom dobili lijepo uredjenu sobu do svratišta Bernina za 8 franaka na dan, da ne spavamo poput nekog putnika u omnibusu. Što se jela tiče, svratištari rade u prilog table d' hote-ima, gdje si vezan na sat, mjesto i društvo, obično za 2–4 franka po obroku. Te zajedničke jedaone su najljepše dvorane, lijepo rasvijetljene, cvijećem nakićene, dvore obično ženske u crnini sa bijelom pregačom. Za nas, koji smo naučni na brzu podvorbu fra-kaša konobara, ta je podvorba spora Jela à la carte su skupa. Nije se čuditi, ako se nastoje okoristiti i pralje, razni obrtnici, kočijaši, gostioničari povi-šenim cijenama. Ako i imaju općinske zgrade u Samaden-u i susjednim mjestima romanski napis kao: »Chesa comunela« (sic!) (tå mi smo tu većinom medju romanskim protestantima), tu i tamo susrićeš napis romanske i njemačke, ili obzirom na internacionalnu publiku i franceski i engleski, ali se govori svagdje njemački.

Obilje vode na sve strane daje dosta žive sile, pa i malena mjesta imaju električnu rasvjetu.

Osoblje na željezničkim postajama vrlo je uslužno, daje sve moguće upute, a uz to imaju pojedina mjesta posebne urede, koji daju besplatno sve nužne upute za putovanje, izlete i kupke. Koliko se brinu za udobnost putnika, pokazuje već to, da na maloj postaji Celerina izdaju direktne karte za -- Paris i London. U Chur-u čitah u knjižici »Ostschiizerischer Fremdenführer und Ge-schäftsanzeiger ovo: »Das offizielle Verkehrsbureau in Chur befindet sich an der Grabenstrasse. Dasselbst wird unentgeltlich Auskunft erteilt über die Sehenswürdigkeiten, Spaziergänge und Ausflüge, Hotels, Pensionen und Kuranstalten, Unter-richtswesen, Handel und Industrie von Chur und Umgebung, sowie über Kurorte und Reisen im Kanton Graubünden. Bei brieflichen Anfragen ist Rückporto bei-zulegen«. Više se već ni ne može tražiti. Chur ima u ostalom na pošti sasma posebnu sobu »Schreibzimmer für das Publikum«, a tu je i debela knjižurina »Schweizerisches Adressbuch« sa 300.000 adresa, što me sjeća na omašne adresare u Parizu poznate pod imenom »Didot-Botin«. Kako uz mnoge upute pismene i usmene te pouzdane vodiče ljudi ipak u gorama stradavaju iz vlastite krivnje, svjedoči i primjer, što sam ga u Chur-u čitao u nekim domaćim novinama, da je 16-godišnji jeduć udovice majke u pukotini ledenjaka Silvre te na putu iz Klosters-a (pruga Landquart-Davos) u Engadin 20 sata čekao na starijeg druga, dok je došao sa ljudima, da ga izbavi, jer su obojica pošli na taj tegotan put bez vodiča. Engadin obiluje tolikim krasotama, koje su lako pristupne, da nije nužde tražiti vratolomne izlete.

Dal na okolica Engadina: Doljni Engadin, Iulier, Bernina put zaslužuje pažnju putnika, a vrijedno je od Landquarta preko Klosters-a poći i u moderno lječilište Davos sa pitomijom, ali lijepom okolicom. Ja posjetih Davos iz Chura, zanimiva vožnja traje $3\frac{1}{2}$ sata.

Sve u svem, tko ima nešto groša i nužnog vremena, a uživa u alpinskim krasotama, neka ide u Engadin!

Do Željeznice.

(Priopćio V. Novotni).

Željezna, koju tu mislim, jest rječica, koja danas dijeli na krajnjem jugu Austro-Ugarsku monarkiju od Crnogore. Dolazeći sa sjevera iz planine »Pašina voda« i »Velji Zanovac« ruši se strmo u more četvrt sata pred Topolicom, novo sagradjenim Ijetnikovcem crnogorskoga knjaza. Za ljeto često presuši, ali zato u zimi nemilo korito svoje razdire noseći teško kamenje u more.

Željezna ne čini samo južnu granicu monarkije, već je medja najjužnijega upravnoga kotara Dalmacije, Budve, kojemu je Spič krajna, najjužnija upravna općina.

Radi prirodnih krasota spustih se opetovanju iz Kotora ovamo što parobromom što kotačem, i sam, i opet u društvu sa dr. Antunom M., Kotoraninom.

Nezaboravni dani!

Hoćeš li kopnom u Budvu, možeš Malone svakidan za 4 krune poštom, koja taj put od 25 km. prevaljuje za tri sata. Obično se parobromom ide, koji (za sada) iz Kotora taj put od 22 mōr. milje pravilno prevaljuje tri puta na sedmicu (ponedjeljak, srijeda, nedjelja) za 4 sata.

Pješice u Budvu ćeš poći kroz selo Škaljare na kolnik, koji vodi u Crnogoru. Odavle ćeš desno na stari laz ili lijevo put nastaviti kolnikom; ovim ćeš trebati do ždrijela Vrmackoga dobar pol sata više, a onim ćeš se strmije uspinjati. Još možeš na Škaljare malim klancem, koji vodi na istočnoj strani vojničke bolnice uz groblje. Tuj ćeš prijeći kameni most, pa eto te na starom lazom, koji te vodi uz bujne vrtove i lijevo uz hrastov gajić na drugi kameni most preko rječine. U tu rječinu se pribira voda, koja dolazi sa zapadnih i južnih ograna Štirovnika, Goražde i sa Vrmaca. U ljetu je obično suho korito, ali koli silna voda se tuj sastaje, razabradićeš lahko, kad ugledaš grozno razderano kameni korito i one silne kamene ploče, koje bujica valjavajuće često nasred korita ostavlja.

Za dobar pō sata stići ćeš dakle starim tim kamenim lazom na ždrijelo, što ga čine gorski vrhovi Vrmac i Goražda. Na tom ždrijelu se sastaju četiri glavne ceste i peta pobječna, koja vodi na vrh Vrmaca. Ceste te idu iz Tivta, Budve, Kotora i Cetinja (vidi »Planinar« str. 69 god. 1904.). Ždrijelo leži 231 m. visoko. Na desno stoji tvrda topnička vojna kula sa napisom: Passperre Trinità, lijevo carinarska koliba.

»Dobar večer« pozdravi me jednoga dana u pet sati jutra na tom ždrijelu žena noseći dvije košare smokava u Kotor na trg. Pomišljah, zarekla se; ali se uvjerih, da narod tuj logično u jutro pozdravlja sa »dobar večer«, kad smatra, da mu je u zoru već jutro minulo.

Čim si se popeo na to ždrijelo pa stupio pred tu vojnu kulu, otvara ti se naglo širok i nenadan vidik. Pred tobom puklo pet zatona Boke i to: Novljanski ili Topalski, Kumborski tjesnac, Tivatski kao najširi (6 km.), Krtolski i sjeverno, na desno ti, tjesnac Verige (jedva 350 m. širok), svi na moru gusto načičani bijelim kućama, crkvama, dvorovima i palačama ogradjenim bujnim vrtovima i vinogradima. Uvijek se tuj zeleni: hrast, smokva, murva, badem-drvo, uljika, tamariks, oleander, mrčika (mirta), šipak-drvo i drugo sitno bilje i cvijeće osobito neke lepirnjače, usnače, vriještina (erika), klinčac, glavočike (compositae) i dr. Nad tim vegetabilnim i kulturnim rajem nadvila se sa sjeverne strane naokolo gora što obrasla, što goli mrki kamen, t. j. Krivošijsko gorje.

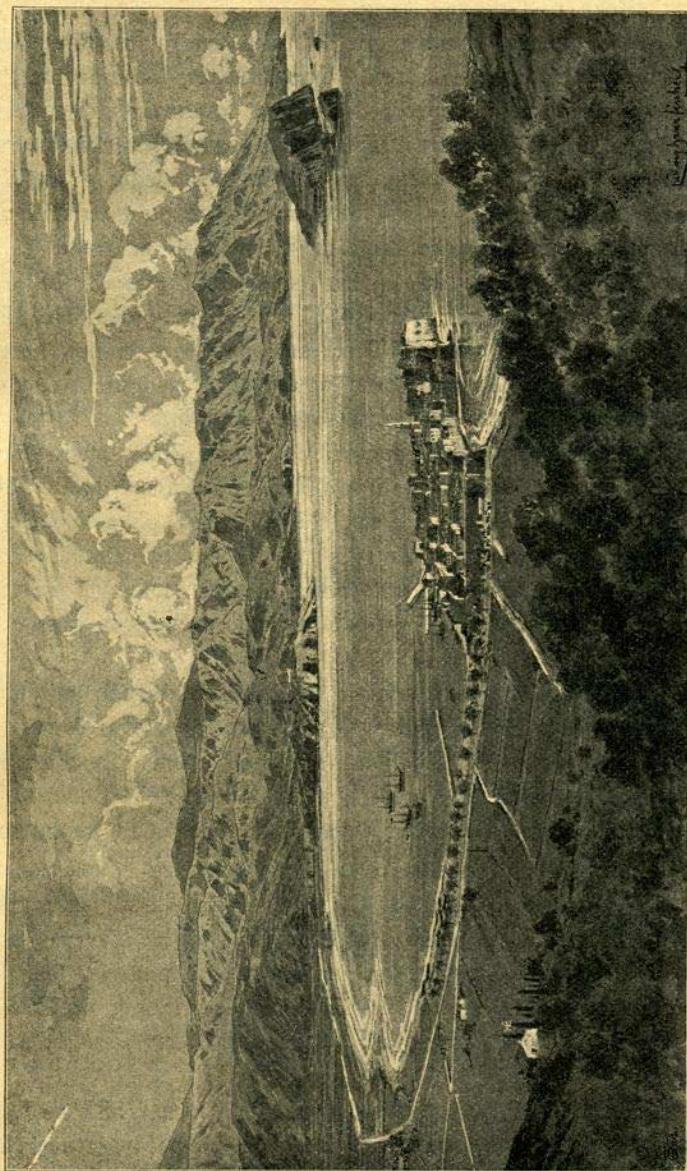
Pod noge ti se od Krtolskoga zatona počam raskrililo prema jugu zelena ravnica kao silan plašt, najveća i najplodnija u svoj Boci, to jest Župa ili Grbaljsko polje. Većinom je to polje zasadjeno kukuruzom, povrćem i duhanom. Čim se više stere prema jugu, na Bužvu, tim se tlo većma diže, a ravnica ujedno suzuje. U zimi je donji dio te ravnice obično pod vodom, zato se naselišta stisnuše na rub te ravnice.

Prije no ostaviš to ždrijelo, pogledaj još jednom natrag. Silan niz golih stijena zatvorio ti put, kojim si došao. Iz toga niza glave pružili osobito tri vrha: Pestingrad (1072 m.), Mrajanik (1375 m.) i Štirovnik (1759 m.), pod kojim se kao lanci pružile okući, koji iz Kotora vode u Crnugoru. Kotorski zaton sav iščeznuo sa svim svojim zamarnim čarom. Ote ti ga poluostrvo Vrmac, koje se pružilo prema sjeveru na Verige iz ždrijela, na kojem stojiš, kao što se je drugo poluostrvo, Ljuštica, proteglo preko tjesnaca Krtole na zapad, na Hercegovu, oba poluostrva upravo kao pružen palac i kažiprst na šaci, morem oblivenoj.

Kad si se sit nagledao prirodnoga raja sa toga ždrijela, spusti se na cestu Budvansku. Namah ćeš na početku ugledati na desno, nisko pod tobom — ne moj zaboraviti, da se spuštaš sa visine od 231 m. — potok Lešnicu, uz koji vodi staza do mora, u Krtolski zaton, gdje ćeš naći u barama mnogo želva. Tuj su negdje imali Mlečići svoje solane. Lijevo s puta opet vodi staza najprije u seoce Dub, koje je sve zarasio šikarom mrčikovom, a onda preko sela: Sutvara Gornja, Nalježić, Šišić, Bratešić, Gorović, Pobor Gornji u Lastvu i Podlastvu sa glasovitim samostanom, gdje put izlazi na glavnu cestu pred Budvom.

Glavna cesta do Budve siječe općinu Župu ili Grbalj spadajuću danas pod okružje Kotorsko. Lijevo i desno od puta stoje gusta sela. Putem ćeš proći Sutvaru Dônu i do nje oružnčku vojarnu, onda Radanoviće. Cesta pada pod jedno do Podlastve, gdje se opet diže okućima, tako da se napokon spušta na Budvu sa visine od 192 m. izvijajući se koja dva kilometra pred samom Budvom izmed sela Prijevora i samostana Podostroga.

Krasna li pogleda sa toga sedla na zaton Budvanski: more zaokružilo daleko pod mrko gorje, koje se pružilo sa sijaset glavina i ždrijela uz obalu kao ogranci Lovćenskoga gorja. Na jugozapadnoj strani zatona skočila iz mora mala,

Budva sa lukom
zaokružena Mainskim i Lovćenskim gorjem.

ali gusta hrpa kuća sa zvonikom, kao na pruženom dlanu sastavljena božićna igračka, to je Budva; kopna ne vidiš naokolo tih kuća. Izmedju raznih grebena, kojim je podalje zaton nadrobljen, izbija južno jedan greben, na kojem stoji

crkvica »sv. Nikola« kao sjajni naprstak na vrhu prsta, a istočnije poluotok »sv. Šćepan« vezan samo mostičem sa kopnom, a opasan zidom kao Budva. Zapadno na kopnu skočio vrh sa pravoslavnom kapelom, »sv. Spas«. Sav zato i okružuje bujna vegetacija plodnih vrtova i vinograda kraj obilne gorske vode, što podaje Budvi »Mainska« rijeka i »Grkova« voda.

Budva je sijelo kotara, gradić od 800 stanovnika, podignut na strmom grebenu, oplavljenim sa tri strane morem i opasanim tvrdim zidovima kao kula. Ulaziš na dvoja vrata, istočna pomorska i sjeverna kopnena; na ta vrata spušta se i današnja glavna cesta Kotorska kraj lijepe plivaone i šetališta zasadjenoga gustim murvinjakom. Tuj je i sajmište, na kojem sam jednom kupio u srpnju bresaka (6 komada na kilogram), kakvih nisam vidio ni po teku ni licu ni veličini. Ulice gradske, kamene, tjesne su kao u najstarodrevnijem gradu Talijanskom.

Grad se spominje već u 9. vijeku kao sijelo biskupije. Zvaše se Butve i Butua. U tom vijeku ga Saraceni razoriše. U 15. vijeku bijahu mu Mlečići gospodari; u 16. vijeku kratko vrijeme Turci pa opet sve do pod konac 18. v. Mlečani, koji mu podignu bedeme. Za Napoleona I. morade i Budva primiti francesko gospodstvo; god. 1815. se povrati opet Austriji.

Na kotar Budvanski spadaju: općina Budva sa 2620 stanovnika, općina Paštrovići sa 2820 žitelja i općina Spič sa 1775 stanovnika (god. 1904).

Hoćeš li se u Budvi okupati, a ne ćeš u samoj plivaoni, a ti se uspni zapadno za rt Mogrinjski, naprotiv Jazovi rtu, gdje ćeš naći mali, osamljeni zatončić sa sitnim pijeskom i kamenim pločama, gotovi stolovi i sijela izdjelana. Ugledni me znanac dr. Antun M. prvi put ovamo dovede, a poslije se i sam ovamo kotačem spustim.

Kad si se po Kotorskoj cesti spustio do mora Budvanskoga, doći ćeš do raskršća; jedan trag vodi u Budvu, a druga raskrsnica ide sjeveroistočno uz obalu preko »Mainske rijeke« pod selo Košljun, teče nad rtom »Zavalu«, koji dijeli Budvanski zaton u dvije nejednake pole, pa zalazi pod selo Bećić na »Grkovu vodu« u općinu »Paštroviće« i »Spič«; ove dvije općine spaja samo gorski put.

Paštrovići su općina skroz planinska te se od »Grkove vode« spušta upored Crnogorske granice. Planine te idu od Gjurgjeva ždrijela, a nastavak su Mainskog gorja, koje nad Budvom prelazi u Crnugoru, pa se sjeverno hvata Lovćenskoga gorja. Na ovom se Gjurgjevom ždrijelu sastaju putovi i lazi, koji neposredno vode od Hercegnovog preko Krtolâ na Skadar i opet od Budve na Cetinje i Skadar. Za 5 do 6 sati zaći ćeš od Budve i na Cetinje, a opet i na Skadarsko jezero.

Paštrovska planina, kojoj je najviša kosa Goli vrh (1087 m.)* na granici Crnogorskoj, istočno od Budve, spušta se u mnoge doline, bogate vrelima; zato ima i obilne paše, radi koje je često došlo do krvi izmedju Crnogoraca i Paštrovčana. Obala je morem vrlo izlizana, kao iskošena; za to ima mnogo zatoniča, lučica i luka kao ono: pod Drobnićem, pod manastirom »Režević«; onda luke:

* Goli vrh u Krišnjama 1314 m.

Kašteo Lastva, Lučiće, Popova Njiva, Čanj, Malevik i Spič do vele morske uvale Barske. Prema tomu je obala puna bokova, rtova, medju kojima nas jedan strmenit rt Skočidjevojka, (2 sata, 10 km., pješiče ispod Budve) sjeća na tragiju narodnu novelu Ljubišinu pod istim imenom. Čestita i lijepa Ruža, tajna zaručnica Stevanova, bježeć pred napasnikom hajdučinom Radom voli s toga rta skočiti u more prije, nego li će ju taj stići.

Sva planina Paštrovska osula se vrhovima i pod njima gustim selima, kućama, crkvama; često se i na vrhovima bijeli koja kapela ili manastir, tako da te to sjeća na naš Slovenski kraj.

Paštrovići dale bi i geologu i hidrografu i prirodoslovcu dosta poučne zabave. Eno mu se četvrt sata pred rtom »Skočidjevojka« bučno ruši voda »Rijeka« niz kamen u more, dakako ne onako veličanstveno kao što »Pliva«, rijeka u Bosanskom Jajcu. Ta »Rijeka« voda provaljuje velikom silom iz pećine, kao ono »Lašva« na kuli Travničkoj u Bosni, ili »Klokot« kod Bišća ispod Ličke Plješvice, ili »Ombla« kod Dubrovnika, ali naskoro ponire, nu izvire opet tek prije, nego će skočiti u more.

Kod Kaštela Lastve, pô dobra sata ispod rta »Skočidjevojka«, gnijezdi se u ruševinama jedne kule ptica modrokos (*passer solitarius*).

Glavno mjesto u Paštrovićima jest Kašteo Lastva, gdje ćeš naći svega kao u gradiću: jaku vojnu posadu, oružničku glavnou postaju, finansijsku stražu, školu, poštu i brzozavri ured i dvije prilične gospodarstvenice. Kuće se nanizale na žalu morskom kao biserni vijenac usred bujnih vrtova i plodnih nasada. Pred Lastvom tom se podigla iz nadrobljenih grebena dva strma, visoka otočića, na jednom i crkvica.

Južno od Kaštela Lastve stere se uz obalu plodna ravnica »Popove Njive«; protiče ih potok Kanoški. Odavle ti je najbliže i najlaglje preko Presjeke u Crnugoru; doći ćeš najprije na Mokri dô (720 m.), onda uz Limsku rijeku i Crmnici rijeku dolinom tih rijeka za tri sata u Vir (Virpazar) na Skadarskom jezeru i odavle po glavnoj krasnoj cesti u srce Crnogore i to sjeverno: u Cetinje (za 3 sata), u Podgoricu, Danilovgrad; Nikšić itd.. ili južno u Bar.

Upri još jedan sat od ravnice »Popove Njive« južno kroz vinorodne Paštroviće i gusta im naseljšta stazom, koja vodi tjesnim dôcem između gustih i strmih brežuljaka, pa eto te do »Veligrada«, najvišega vrha (496 m.) na obali Paštrovske. Ispod Veligrada na jednom od onih vrhova, koji se spuštaju južno na »Crni rat«, naći ćeš razvaline dvora glasovitoga Dubrovačkoga matematika R. Boškovića († g. 1787), kojemu se srce čuva u Dubrovniku u crkvi svete Gospe, ako se ne varam.

Na istočnom vrlo strmom ogranku toga Veligrada uzdigli se tvrdi zidovi razvaljene Turske tvrdjave »Haj Nehaj«, sa svih strana daleko vidive. Odavle po malo brežuljci uzmiču, dolac se širi, a za mala pô sata osvanuti ćeš pred crkvom seoca Spiča ili Sutomore, sijelu najjužnije upravne općine Dalmatinske. Pred tobom se otvorilo široko more i krasna luka, koja se tuj od »Crnog rata« do rta »Volovice« raskrilila na 8 kilometara širine.

(Svršit će se.)

Književne vijesti.

— L. Passarge, Dalmatien u. Montenegro, Reise und Culturbilder, Leipzig, 7.20 mk.; knjiga u 344 str. male osmine tiskana je oko ove nove godine (godina nije označena).

Passarge je pisac više takovih »Reisebilder-a«. Njemačka ga kritika opetovno pohvalila. Zato veselo posegoh za tom Dalmatinskom knjigom; ali bi mi teško do kraja ju pročitati, jer nisam u najnovije doba našao knjigu pisanu tolikim kulturnim nepoznavanjem Slavena, tolikom zlobnom spremom, tolikom narodno-subjektivnom bahatosti, kao što su ovi »Culturbilder-i«.

Kako je u toj knjizi sa objektivnom znanosti, tomu će se lahko svatko domisliti. Cijelom knjigom jedna se glavna misao provlači: pogrda svih običaja, sve kulture i naroda u Dalmaciji i južnih Slavena uopće. Ne podaje nam osim toga taj Passarge vijesti o tom, što je sám vidio i čuo, već obično piše i vjeruje, što su mu drugi kazivali. Ti »drugi« su prečesto književni izvori njem. tal. i franc; i to još iz 17—18. vijeka, dapače i Strabo mu mora služiti, da pogrdi narod i kulturu današnje Dalmacije. Svakom prilikom kritizuje životne i kulturne običaje, političke i narodne prilike, te se porugljivo i bahato konačno nabacuje tim, da su i čanac Dalmatinici i Crnogorci tek junaci u »Kopfabschneiderei i Blutrache«. Spominjući pričā iz pisaca kao: Viala de Sommières, Gozzi, Clerisseau, Ebel, Kohl, Hammer (Geschichte der Osmanen) Petter itd. sve mu služe u dokaz, da su svi današnji Jugoslaveni barbari.

Taj žalosni rugač-kritik svega u Dalmaciji, što nije po zapadnoj kulturi, po njegovoj kulturi, bez razumijevanja historije zemlje, bez znanja jezika obično još i ne pozna hrv. imena mjesta, već samo talijanska; nadje li gdje na svom putu hrvatski naziv a ne talij., ruga se i grdi. Samo se začudih, gdje ne pozna obično talijanskog imena mjesta »Perzagno« (u Boci Kotorskoj) već hrv. (dakako nepravilno) »Perčanj« (Prčanj)

Kao kulturni Nijemac još i sva vlastita imena nastoji njem. prevadjati, s čega upravo ljuto i Slavene (prema Talijanima) i Madjare kori. Dakako da ćeš tuj naći upravo smiješnih prijevoda.

Da svoj sud potvrdim, spomenuti će neke karakterne misli iz knjige pišćeve u dokaz, kako je često njemačka kritikom hvaljena knjiga znanstveno nesolidna!

Passarge veli na str. 82: Alles, was das Christentum predigt: Liebe, Vergebung, Gerechtigkeit ist für ihn (Dalmatiner) unverständlich. Si sind Gegner der Civilisation und jeder bürgerlichen Gesellschaft. Der Mann lebt wie ein Tier des Feldes. Seine Nahrung ist nur eine Hungerkur, sonst raubt er. Er und der Serbe ist ein Urmenseh, und er ist fraglich, ob sie sich überhaupt an unsere Cultur einfügen werden. Man denke an die serb. Königsmörder. Nur die Furcht vor Strafe hat der Südslaven ein wenig verändert (strana 99.) Seit die Slaven in Špalato am Ruder sind, haben sie alles umgetauft: Strassen, Heilige und Eigennamen: So geben uns zu raten die Namen: Frane, Mande, Jure, Mija Vlaho.

Wer Trogir Trau nennt, wird in den Bann getan (str. 134.) Den Südslaven scheint die Kunstpoesie fern zu liegen. Der Fremde lächelt über ihre Grösse, von welcher man nicht weiss, als was ihre Mitbürger der liter. Welt verkünden. Peter II. von Montenegro war der erste, der die Bedeutung der Literatur erkannte. Aber auch seine Dichtungen gehen sämmtlich nicht über das Dillettantische. Und so ist es bei den Südlaven überall. So z. B. auch bei Petrus Diff-nico (sic!) aus Žibenik (Šibenik) (str. 241.) Boka ist grichisch-katol. (sic!) Das römisch-katol. hat in Ragusa aufgehört und mit ihm auch die Cultur und Europa; denn schon Strabo nennt Dalmatien wegen seiner Wildheit und Raubgier ein berüchtigtes Land (str. 294.). Zeichnet sich Jemand durch Mut aus, so tritt ein Anderer an ihn heran und fragt: Hälst du dich für besser? Und sagt er »ja«, so wird er niedergeschossen. Beleidigungen zwischen Offizieren werden (in Montenegro) häufiger geschlichtet durch Niederschiessen (str. 340. 341.). Die Montegniner knurren hinter den Gitterwänden zahlreicher Befestigungen (str. 257.) Die durch Sprache und Sitte dem Italiener verwandten Dalmatiner (str. 245.) Tako kaže Petter, glasoviti pisac o Dalmaciji. Na str. 55. kaže Passarge, da se u Lošinju neki navlaš demonstrativno odijevaju u krvno samo zato, jer tim hoće pokazati, kako Hrvati i Srbi žele Rusi postati.

Još hoću da navedem neke primjere o universalnom filološkom znanju toga pisca. Njem. riječ »Scolien« (naš školj, tal. scoglio) tumači: ein Urwort aus s-cheria = skjär = grich. skyros. Das kroat. »slap« aus lat. »lapsus« entstanden; kruh ist das deut. Krumme, Klis ist das deut. Klause; Busi (Biševo) ist aus dem tal. buchi entstanden; Ragusa entstanden aus Rausa, Dubrovnik türk. Paprownik (sic), was an »Wald« anklingt; jenes auch aus rag oder rog (sic.) entstanden, dieses aus dubr (sic.) = Baum; für Dubrovnik »fehlt« eine natürliche (!) Grundlage; gusle ist Gänshchen; Ombla ist Wasser, dasselbe Trebinšćica; Trsteno ist Canossa d. h. Klein Triest; Orjen aus gor-hor-jen entstanden deut. = hörer (!).

Još neke primjere piščeva znanja hrvatskoga jezika: Zelenik (= Zelenika, mjesto u Boci) mu je »Strauchwerk«; saruk mu je turski peškir; Fort Grippi heist so viel im Slav. wie unser Hügel. Der Name des Dorfes Poišan ist entstanden aus = pojde sam = geh allein; pri jušni želenija soll heißen = zur Südbahn; užkoko = Flüchtlings; luganighe = Wiener Würstl. Visovac (selo) nazvano prije, kako on veli, Pietra branca, dobilo ime od hrv. vicieti = hängen, weil — veli taj učenjak — ein türkischer Pope zwei kristliche Priester bei einer Grenzstreitigkeit um Visovac auf einer Ulme aufhängen liess. Es scheint die Ulme in Dalmatien und Montenegro der eigentliche Hängebaum gewesen zu sein (str. 102—103.)

Ja mislim, da je dosta u dokaz o kukavnosti takove vele pohvaljene kulturne knjige!

Nu kako pisac zaboravlja, što je opetovano prikorio, vidi se na strani 100. gdje veli: Diese Barbaren (Dalmatiner) zeugen in ihren Sagen und National-Liedern von überraschenden Empfindungen, um welche sie ein Kulturvolk beneiden könnten!

I Madžare na jednom mjestu ljuto prikorava. Der gebildete Madžar, veli, ist ursprünglich roh; denn kratze ihn, und Du triffst auf den Pferdehirt (str. 27.) Nastavljuć karakteristiku Madžara veli, da su polit. zaslužni za Nijemce, jer su silu Slavena poništili, a kulturno valjaju samo zato, jer su protestantizam u Austriji uščuvali.

Bilo bi i znanstveno i kulturno i ljubavi prema miloj zemlji i rodu, kad bi »stručnjak« ovakove slavljene pisce u njihovim novinama ozbiljno upozoravao na tendenciozne njihove zablude.

Druga knjiga, koja je ovih dana izašla o Dalmaciji jest: Hartleben, Illustrirter Führer durch Dalmatien, 6. Aufl., Handbuch für Touristik, ima 228 str. sa 85 slika i 14 karata, stoji 4 Kr.

Knjiga vodi putnika od Trsta u Pulj, Rijeku i okolicu, Lošinj, Zadar do Kotora, iz Metkovića u Mostar i Sarajevo; iz Kotora na Cetinje, Krf, Albansko primorje i na Jonske otoke.

Kao što su sve Hartlebenove putne knjige pisane, tako je i ova. U bitnim oznakama, a to su imena osoba i mjesta, neće često ni naš domaći putnik, a još manje tujjinac znati, što misli Hartleben. Tako n. pr. stoji u Hartlebenu: Žoput mjesto Sopot (rijeka ponornica kod Risna u Boci Kot.); Gliuta mjesto Ljuta; Kerka, Derniš, Vergorac mj. Krka, Drniš, Vrgorac; Kapljina mjesto Čapljina; Ostrožak mj. Ostrožac itd.

Hartleben ima osim toga pod konac dva kratka rječnika: jedan njem.-tal.-hrv. srpsko.-slov., a drugi njem. novo grč.-turski.

Hartleben je do sada najbolja putna knjiga za te krajeve.

— Jahrbuch des Ungariesches Karpatenvereins donosi nam u svojem ovogodišnjem 31. godišnjaku u 176 str. ove radnje: 1. Die natürlichen Verhältnisse des Zipser Erzgebirges; 2. Auf Eis und Fels. To je planinarski opis dr. Karla Rittera, koji se je zimus popeo prvi put na Veli Krivanj (2496 m.) u Tatramu; 3. Ein Vergessener. Weber tim člankom upozoruje na krasan vidik sa visa Durlsberg u Tatramu; 4. Tatrateisen vor 25 30 Jahren t. j. povijest uzlazā na Tatre; 5. In den Siebenbürgischen Karpaten t. j. putopisni oris istočnih Karpata; 6. Zapisnik glavne skupštine društva, iz kojega razabiremo, da je društvo ove godine primilo 27.917 K, a potrošilo preko 17.000 K; 7. Zur Geschichte der Bergbesteigungen in der Tatra. Osim toga se spominje statistika svih podružnica Karpatskoga središnjega odbora, a u savezu s tim i nekojih stranih planinarskih društava, medju kojima je i naše »Hrvatsko planin. društvo« spomenuto.

— Österreichische Touristen-Zeitung ima u prošlogodišnjim brojevima 11. 12. 13. 14. 15. 16. ove gorske opise: 1. Cer Patteriol (u Tirolskoj); 2. Ostern auf der Mendel (u Tirolskoj); 3. Karwendelfahrten (u Tirolskoj); 4. Epilog zum Semmeringsjubiläum; 5. Bergfahrten in den Monti Cadini (u Sekstenskim Dolomitima); 6. Tagebuchblätter aus der Hohen Tatra; 7. Die Errichtung einer eisernen Fahne auf dem Kreuzturm; 8. Die diesjährige Osterreise nach Dalmatien; 9. Touren in der Gruppe von St. Stefano (u Mletačkim Alpama).

— **Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego**, t. j. godišnji izvještaj Poljskoga planinarskoga društva za god. 1904. Ovo je 25. godišnjak, što ga ovo pobratimsko društvo izdaje. Sveska ova ima 216 strana sa više ilustracija i fotografija.

Iz ovoga izvještaja razabiremo, da društvo ima svoje sijelo u Krakovu i u Zakopanima t. j. u središtu Tatranskoga gorja. U Krakovu ima najme društvo svoju čitaonu, a u Zakopanima svoj dom, što ga je sagradilo troškom od 34.000 kruna. Tuj se nalazi i knjižnica od 2400 svezaka. Mjesto »Zakopani« poznato je zračno lječilište, gdje je lani bilo 10.000 stranaca.

Centralno društvo ima dvije podružnice, jednu u »Szczawnici« (u zapadnoj Galiciji), u drugu u »Czarnohori« kod Kolomeje (u istočnim Karpatima). Sva tri društva broje 1876 članova. Potrošeno je u prošloj godini 24.000 K, što ih je društvo ubralo od članarine, od kamata, od planinskih kuća (11 njih), od vozarine na jezeru poznatom »Morsko oko«, od zemaljske potpore (1200 K) i od dara grada Krakova. Najviše potrošilo se na: nove putove, moste, vodiče i stražare, telefone, školu i književne svrhe.

Rad društveni u prošloj godini vidi se osobito iz slijedećega:

1. Društvo uzdržavaše posebnu školu rezbarsku u svojoj vlastitoj kući; u toj školi prošle je godine podučavalo 18 učitelja, učenika bijaše 100.

2. Dogradilo je zemaljsku cestu iz Zakopana na »Morsko oko«.

3. Društvo je po svojim odbornicima znatno deprinijelo, da se je rasprava o vlasništvu »Morskog oka«, što su ga Madžari svojatali za se, za zemlju i društvo Poljačko zgodno riješila. U parnici i kod ustanovljivanja granica sudjelovaše dva društvena odbornika: prot. dr. Poniklo i dr. Lewicki.

4. Društvo je izdalо specijalnu kartu o Tatrama uz trošak od 5000 K. Tu kartu predade Njeg. Veličanstvu i pokloni mnogim društвима, znanstvenicima i svakom pojedinom članu društva.

5. Podigne spomenik u Zakopanima dr. Tytu Chalubińskому, glasovitomu planinaru Poljskomu, koji je riječju i činom Zakopane učinio prvim zračnim lječištem.

6. Društvo je sudjelovalo god. 1903. u Beču kod 9. medjunarodnoga geološkoga kongresa. Tu su dva glasovita geologa javno raspravljala o postanju Tatra, jedan, dr. Uhlig, učenik Ed. Süss-a, drugi, Maurice Lugeon, prof. geologije u Lausanni, učenik Marcela Bertranda.

7. Društvo je stvorilo zaključak graditi na svoje troškove poštu i brzojav u Zakopanima za 70.000 K, onda planinarsku kuću sa muzejom Tatranskim za 100.000 K.

8. Društvo uzdržaje 41 metereološku postaju u Tatrama, kako nam tabellarni rezultati tiskani u godišnjaku dokazuju.

9. Godišnjak ima osim toga potanki izkaz svih putova, što su ju pojedini članovi društva učinili u prošloj godini, kako se to vidi iz »turističke kronike«, sastavljene po mjesecima. Potanjih Tatranskih opisa, kojima je dodano više ilustracija i fotografija, ima 6, i to:

1. Orla Baszta, još nikad razgledan ni opisan vis, od dr. Ad. Lewic koga, podpredsjednika društva.
2. Orla Perć, od katehete Walenty Gadowskoga.
3. Zawoja, opis i povijest uz mnogu opasku o narječju mesta toga, od Waw. Szkolnika.
4. Doboszanka (1700 m. u istoč. Galiciji), od H. Gąsiorowskoga.
5. Pet dana u Tatrama, od Jan. Chmielowskoga.
6. Izvještaj o putu, što su ga učinili članovi internacionalnoga geološkoga kongresa Bečkoga 1903. u Tatram i Pieniny od M. Limanovskoga. — Članovi toga kongresa se rastadoše u Tatrama od domaćina planinara sa: vive la Pologne, a i mi čestitajuć im na lijepom i uspješnom radu dovikujemo bratski: »Czołem, żywili Poljski tatarnici.*

— Broj 97. »Tršćanskog Lloyda« izlazećeg svake subote u Trstu, donosi dne 31. prosinca t. g. sljedeći bogati i zanimivi sadržaj: **Gospodarstvo:** Vino, ulje i voće u Dalmaciji. — Promicanje prometa stranaca. — Stanje ozimih usjeva u Hrvatskoj i Slavoniji. — **Trgovina:** Sjednica trg.-obrtn. komore u Zagrebu. — Društvo za pomaganje zanata i trgovine u Crnoj Gori. — Nešto o domaćoj trgovini. — Hrvatsko brašno i Dalmacija, — Novčana vrijednost brašna uvezenog u Bugarsku. — **Industrija:** Zagrebačka ledana. — Alkohol iz fekalija. — **Mornarica:** Brod »Young America«, kao ploveća škola. — Parobrodarske prilike u Dalmaciji. — **Ribarstvo:** Bit će bolje. — Ribogojstvo u Blatnom jezeru. — **Novčarstvo:** Nova srpska kreditna zadruga. — **Poštarnstvo:** Novčane naputnice za Maltu. — Pošta Drač-Janjin-Trstenik. — **Trgovačka zapisnica:** Hrvatska i Slavonija. — Bosna i Hercegovina. — **Izvarene viesti:** Vladika dr. Gerasim Petranović, jubilar. — **Prosvjeta:** Štatistika švajcarskih škola. — Zbirka propisa o državnim izpitima za pravnike Dalmacije i Istre. — **Književnost:** Knjige »Matice Hrvatske« za god. 1904. — Iz tajinstvenoga sveta. — Studija o supernormalnim fenomentima telepatije i levitacije. — **Svaštice:** Iz Mančurije. — **Osmrtnice:** † Dr. Dinko Vitezić. — † Dr. Srećko Karaman. — † A. N. Pypin. — **Radničke viesti:** Kretanje radnika. — **Izseljivanje:** Sredstvo proti izseljivanju. — U Ameriku. — Iz Amerike. — **Dopisnica uredništva.** — **Dopisnica uprave.** — **Burzovne viesti.** — Oglasi.

* Tateraik pravo znači: putnik po Tatrama, ali se obično riječ rabi u značenju kao: turista, planinar uopće.

Raznice.

— Slovensko planinsko društvo uredilo je i markiralo na novo ove puteve: 1. Iz Ljubljane preko Golovca, Orlja, Lavrice, Molnika, na Sv. Magdalenu i Grosuplje; 2. Iz Rakeka preko Škocjana u Rakovsku dolinu i Cerknicu; 3. Iz

Borovnice u Cerknicu; 4 Iz Laza preko Jančeva u Litiju; 5. Iz Škofje Loke preko Gabrova, ili preko Soteske i Zaljubnikarja, na Ljubnik (1027 m.); 6. Iz Škofje Loke preko Pevena na Sv. Jošt; 7. Iz Stare Loke preko Trnja, Križne gore na sedlo Planicu; 8. Iz Trente preko Mlinarice i iz Zadnjice na Razor (2601 m.); 9. Iz Trente preko planine Trbiščinske nuz Triglavskih 7 jezera do Fr. Ferdinandove kuće i Bohinj; 10. Iz Soče preko Komna k Savici, onda preko Lepena na Krn i napokon preko Lomovja na Grintavec; taj uzlaz na Grintavec je mnogo laglji nego onaj iz Trente.

— God 1854. 17. srpnja predana je prometu željeznica preko Semmeringa, koja je neposredno spojila prometom Trst i Beč. Znade se, da je to prva gorska željeznica, da ima 10 prorova sa ukupnom duljinom od 3261 m. (malone deseti dio cijele pruge), da se kod Semmeringa diže na 908 m. visine jureći kroz prorov od 1430 m. duljine i da joj je Ghega mjernik graditelj. Mnogo godina prije išla je željeznica od Beča do Gloggnitza i opet od Mürzzuschлага do Trsta, a putnici moradoše od Gloggnitza do Mürzzuschлага preko Semmeringa prevaljivati put u teškom gorskem omnibusu.

Povodom tim slavila je južna željeznica prometnu pedesetgodišnjicu te pruge. Uz druge tehničke i znanstvene korporacije proslaviše tu pedesetgodišnjicu i sva Austrijska planinarska društva. I punim pravom, jer se je Beč i okolica mu stala silno dizati, a planinarstvo tek razvijati onkraj Semmeringa, iza kako je ta pruga gradjena.

Poziv na pretplatu.

»Hrvatski Planinar« stupa evo ovim brojem u osmu godinu svoga života.

»Hrvatski Planinar« će i u napredak, kao što dosele, uznastojati, da čitatelje upozori na prirodno bogastvo i krasotu naše zemlje, isticati će intelektualnu, moralnu i sanitarnu korist, što ju podaje ustrajno i razložno gajano planinarstvo i čovjeku pojedincu, čitavoj obitelji i narodu cijelomu, ne bi li tako uzbudio veću volju za čestit, koristan rad, navraćao duh i na plemenitije i idealnije misli, a rasplamlio u srcu još veću, djelotvorniju ljubav prema Višnjem Tvorcu i potreboj nam zlatnoj domovini.

U tu svrhu donositi će »Hrvatski Planinar« u prvom redu planinske opise pojedinih gorskih i planinskih krajeva naše domovine, isticati joj prirodopisne, hydrografske i orografske osobitosti, pobudjivati na ispravak nedostatnih ili krivih znanstvenih rezultata u prirodopisu, prirodoslovju, zemljopisu i u jeziku našem, te iznašati život i rad muževa zaslužnih ma u kojem pravcu za razvitak planinarstva.

Dakako da će »Hrvatski Planinar« uz to svom ljubavi pratiti rad drugih planinarskih, osobito slavenskih društava te se po mogućnosti u što tješnije kolo s njima uhvatiti u zajedničku plemenitu svrhu i u općenito ljudsko kulturno pregnuće. Zato će članovi našega društva zalaziti i u susjedne zemlje i narode te

im čare i prirodne krasote zgodnim opisom isticati u »Hrvatskom Planinaru«.

Ne može li »Hrvatski Planinar« takovom osnovom svojom, takovim nastojanjem svojim, takim nesebičnim radom svojim malo bar ljubavi za samu stvar pobuditi, e onda će poći bolnom dušom u goru te suznim okom naricati pomoć božju za daljni mà i gorki svoj život i rad.

»Hrvatski Planinar« izlaziti će, dok ga članovi budu i moralno i materijalno pomagali, kao i dosele svakoga drugoga mjeseca na štampaon arku. Društveni članovi plaćajući na godinu 6 Kr. članarine primaju list besplatno, nečlanovi plaćaju 4 Kr., a djaci 2 Kr. 40 fil. — Pojedini brojevi stoje 1 K. Preplata i novci šalju se društvenom blagajniku g. J. Exneru, draguljaru i uraru, u Petrinjskoj ulici br. 7. naprotiv Sudničke ulice: sve ostale poslove i uredništva i uprave obavlja Novotni Vjekoslav, profesor na gornjogradskoj gimnaziji.

Konačno moli »Hrvatski Planinar« što smjernije sve svoje prijatelje i čitatelje, da izvole od ljubavi prema domovini uzraditi, kako bi društvo naše ojačalo, a list se naš raširio. Kako se to polučuje, reći će svakomu duša i srce, a ne duga pisma i velike molbe.

U to ime Bog pomogao!

Za odbor hrv. planinarskoga društva

Uredništvo „Hrvatskoga Planinara“.

Molba. Molimo što usrdnije i opetovano sve vanjske članove, da izvole što prije pripoznati planinarski prinos za prošlu i tekuću godinu g. Ivanu Exneru, draguljaru i društvenom blagajniku, koji se preselio u vlastitu kuću, u Petrinjsku ulicu br. 7, naprotiv Sudničke ulice.

Corrigenda: U zadnjem broju na strani 88. retku 2. ozdola ima mjesto Lazina stajati Lazine.

Sadržaj: U Engadin, od dr. Augusta Langhoffera. — Do Željeznice, od Vjek. Novotnoga. — Književne vijesti. — Raznice. — Poziv na preplatu. — Molba. — Corrigenda.